

Utmätning av livförsäkringar

Livförsäkring ska som huvudregel inte utmätas om det enligt gäldenärens avtal med försäkringsbolaget kvarstår mer än ett år innan utbetalning av försäkringsersättning kommer att ske.

Utmätning kan dock göras även om utbetalning ligger mer än ett år fram i tiden om det är motiverat i det enskilda fallet, till exempel på grund av att det utmättningsbara beloppet är betydande eller gäldenären försöker undandra egendom från utmätning.

Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad verksamhetschef. I den slutliga handläggningen har även deltagit kanslichefen Karin Berglöf Hedar, och verksjuristerna Andreas Kappen och Olof Dahnell.

Sven Kihlgren
verksamhetschef

Rättslig promemoria

1 Sammanfattning

Vid utmätning av livförsäkringar har Kronofogdemyndigheten (Kronofogden) enligt praxis inte möjlighet att framtvinga betalning från försäkringsbolaget innan försäkringsfallet (den avtalade händelsen som medför att utbetalning kan ske) har inträffat.

Beslutet om utmätning bör endast fattas om försäkringsfallet förväntas inträffa under det närmaste året räknat från utmätningen. Hänsyn ska dock tas till omständigheterna i det enskilda fallet. Utmätning av en livförsäkring kan ske även om utbetalningen förväntas ske senare än ett år från utmätningen, till exempel om det utmätningbara beloppet är betydande eller gäldenären försöker undandra tillgångar från utmätning.

2 Bakgrund, frågeställning och syfte

Livförsäkring med sparmoment är en relativt vanlig sparform. På grund av särskilda skyddsregler intar livförsäkringar, och belopp som faller ut från sådana försäkringar, en särställning när det gäller borgenärernas möjlighet att ta egendom i anspråk. Av praxis står det klart att Kronofogden inte kan framtvinga en utbetalning från en livförsäkring i förtid.

Eftersom myndigheten inte kan framtvinga betalning av den utmäta tillgången infinner sig frågan om och när utmätning av tillgången ska ske.

Syftet med detta ställningstagande är att skapa enhetlighet i frågan om när utmätning av livförsäkringar ska ske.

3 Gällande rätt m.m.

En livförsäkring är skyddad mot utmätning under de förutsättningar som anges i 15 kap. försäkringsavtalslagen (2005:104), (FAL). Skyddet innan försäkringsfallet inträffat gäller försäkringar tagna på eget eller maka/sambos liv och tar fasta på hur premiebetalningarna har gjorts under de senaste tio åren. Har en premiebetalning skett med för högt belopp får den del som överstiger det skyddade beloppet utmätas. Beroende på vilken slags försäkring det gäller finns olika sätt att beräkna det skyddade beloppet.

En fullständig rättslig genomgång av reglerna kring utmätning av livförsäkring finns i myndighetensHandledning för utmätning av livförsäkringar med sparmoment dnr 832 307-16/121.

Enligt 4 kap. 3 § utsökningsbalken (UB) ska utmätning ske endast om det belopp som kan beräknas flyta in, efter avdrag för kostnader som uppkommer efter utmätningen, ger ett överskott som gör åtgärden försvarlig. I förarbetena konstateras att regeln möjliggör för Kronofogden att ta hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet, t.ex. skuldbilden, utmätningens karaktär och alternativa handlingsvägar. Därvid bör hänsyn tas både till myndighetens arbetsinsats och till olägenheterna för gäldenären (prop. 1993/94:50 s. 294).

Enligt 9 kap. 11 § UB ska Kronofogden, om utmätt fordran är förfallen till betalning, utan dröjsmål anmoda sekundogäldenären att betala sin skuld till myndigheten. Är utmätt fordran ej förfallen till betalning, får Kronofogdemyndigheten enligt 9 kap. 12 § UB träffa avtal med sekundogäldenären om förtida betalning av fordringen och om den nedsättning av fordringens belopp som kan föranledas därav. Kan utmätt fordran ej drivas in inom rimlig tid, får den enligt 9 kap. 13 § UB säljas. Lagberedningen har nämnt, att om man skulle få vänta ett eller annat år, kunde det bli nödvändigt att sälja fordringen (SOU 1973:22, s. 363f).

Genom NJA 2013 s. 540 är det klarlagt att utmätt försäkringsbelopp inte förfaller till betalning genom utmätningen. Det är istället avtalsvillkoren som styr när utbetalning kan ske. Av domskälen framgår också att Kronofogden inte kan framtvunga utbetalning i förtid utan måste invänta att försäkringsfallet inträffar.

4 Kronofogdemyndighetens bedömning

Det är problematiskt att en livförsäkring kan utmätas men inte omgående kan utbetalas. Myndigheten måste istället avvakta tills utbetalning sker enligt försäkringsavtalet. I NJA 2013 s. 540 slås fast att det utmätta beloppet inte kan drivas in som en förfallen fordran.

Av 9 kap. 13 § UB och dess förarbeten framgår att lagstiftaren inte tänker sig att Kronofogden ska avvakta inbetalning av utmätt fordran under längre tid än ett eller annat år. Att istället sälja en utmätt försäkringsfordran kan dock antas inbringa ett så lågt belopp att man får utgå ifrån att en sådan ordning inte är avsedd (jfr den skiljaktiga meningen i NJA 2013 s. 540). Inte heller framstår det som en framkomlig väg att Kronofogden enligt 9 kap. 12 § UB ska försöka träffa avtal med försäkringsbolaget om förtida betalning. I vissa fall kan även lagstiftningen hindra sådana avtal.

Beslutad av
Sven Kihlgren
Dokumentägare
Sven Kihlgren

Kronofogdemyndighetens ställningstagande

Ansvarig organisation
VO2

Beslutsdatum
2016-01-08

Nr
1/2016/VER
Dnr
832 308-16/121

Utmätning av livförsäkring omfattar i regel begränsade belopp. För Kronofogden innebär det administrativa arbetsinsatser att under lång tid avvakta att beloppet betalas in. Utmätningen medför också olägenheter för gäldenären.

Sammantaget kan därför utmätning av livförsäkring i normalfallet inte anses ge ett överskott som gör åtgärden försvarlig om utbetalning beräknas inträffa senare än ett år från utmätningstillfället. Sådan utmätning ska därmed enligt 4 kap. 3 § UB inte ske.

Det bör finnas utrymme för avsteg från huvudregeln som innebär att utmätning görs även om Kronofogden måste vänta mer än ett år innan utbetalning kommer att ske. Utmätning kan exempelvis komma ifråga om det belopp som förväntas utbetalas är betydande. Även omständigheter som att gäldenären försöker undandra egendom etc. kan spela roll i bedömningen. En individuell bedömning i det enskilda fallet måste göras.